

LELJA DOBRONIĆ

TEMPLARI U SENJU

Lelja Dobronić
Dežmanova 3
HR 10000 Zagreb

UDK: 271.024(497.5-Senj)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2003-08-27

Templari su dobili Senj i crkvu sv. Jurja izvan grada od ugarsko-hrvatskog kralja Bele III. god. 1184., a u zaleđu od kralja Andrije II. god. 1219. župu Gacku. U Senju su imali sjedište svog preceptorata. U senjskoj luci razvili su živu trgovinu (dolazili su dubrovački brodovi), a cistercitima iz Topuskog dopustili su ograničenu trgovinu. Kad je kralj Bela IV. Senj dodijelio krčkim knezovima, s templarima se god. 1269. nagodio da im u zamjenu daje uz novčanu naknadu upravu županije Dubice. Temelji crkve sv. Jurja nađeni su uz temelje Nehaj-града.

O Senju je sačuvano više podataka nego o nekim drugim templarskim sjedištima u Hrvatskoj, što je razumljivo, jer je senjska luka imala veliku važnost kao prometno središte. Luka Zablaće kod Vrane služila je za promet s južnom Italijom (Apulijom), a Senj sa sjevernim talijanskim lukama Anconom i Venecijom.

Templari su dobili Senj od ugarsko-hrvatskog kralja Bele III. (1162. – 1172.). O Senju kao Belinoj donaciji templarima govori isprava izdana u papinskoj kuriji pape Lucija III. 22. studenog 1184. ili 1185.¹ Upućena je "ljubljenim sinovima magistru i braći Vojske Hrama", što je službeni naziv templara. Papa im piše: "Ljubeznim odobravanjem izlazeći u susret vašim

¹ *Codex diplomaticus* (dalje *CD*) II, p. 191, doc. 188.

opravdanim zahtjevima selo Senj (*villa Signye*), koje je darovao vašem Redu predgradi u Kristu naš sin Bela, odličan kralj Ugarske, svojom pobožnom darežljivošću, sa svim pripadnostima, s crkvom sv. Jurja i svime što na tom mjestu po kraljevom darovanju opravdano posjedujete, vama i vašim nasljednicima potvrđujemo apostolskim autoritetom. Nitko, dakle, od ljudi neka se ne usudi ovu stranicu naše potvrde uništiti niti joj se suprotstaviti nepromišljenom drskošću. Ako bi pak tko naumio to pokušati, neka zna da će ga snaći srdžba svemogućega Boga i sv. Petra i Pavla apostola." Papine su riječi jasne: templari su dobili Senj zajedno s crkvom sv. Jurja od kralja Bele III. Nešto je drukčije zapisano u potvrdi kralja Andrije II. iz godine 1209.² Prema njoj, templarima je "grad Senj (*civitas Sceu*) dao kralj Bela kao čisti milodar, sa svim pripadnostima, šumama, pašnjacima ... s crkvom sv. Jurja na teritoriju toga grada, koju im je dao splitski nadbiskup Petar." Razlika se odnosi samo na crkvu sv. Jurja blizu grada Senja koju templari nisu dobili od kralja Bele III., već od splitskog nadbiskupa Petra.

Ugarsko-hrvatski kralj Andrija II. bio je obvezan ići u križarski rat da ispuni zavjet svog oca učinjen pod križarskom prisegom. Andrija je za namjesnika u vrijeme svoje odsutnosti postavio Poncija od Križa (*Pontius de Cruce*), templarskog poglavara (*magister*) u svojoj državi. Kralj Andrija krenuo je na put god. 1217., a nakon toga beskorisnog i beznačajnog vojnog pohoda vratio se god. 1219. kopnenim putem preko Carigrada. Upravljanjem templarskog magistra i uslugama templara bio je vrlo zadovoljan,³ a isto tako i njegova žena kraljica Jolanta. Kralj je želio templare nagraditi i iskazao je to riječima: "Promatrajući vrlo teško i nemale izdatke, koje je učinio od dobara Reda ljubljani i vjerni naš brat Poncije od Križa, magistar Vojske hrama u Ugarskoj i Slavoniji, zbog časti kraljeve i sigurnosti našega tijela na putu preko mora i na povratku preko Grčke, čijim smo se savjetom i pomoći (poslije Boga, kako vjerujemo) vratili kući, trajne tegobe koje je podnosio s nama i zbog nas i prejasne supruge naše kraljice Jolante, imajući pred očima kraljevskog veličanstva i osim toga na molbu same kraljice, a i za spas tijela i dušu naših, zemlju Gacku u Hrvatskoj, koja se dotiče zemalja utvrđenoga grada (*castrum*) Senja i zemalja Modruša i Bužan sa svim pripadnostima u potpunosti bez ikakvog umanjivanja za naknadu troškova i napore, koje je rečeni magistar Poncije od Križa zbog nas i gospođe kraljice podnio, kako smo prije rekli, svetoj Vojsci hrama tako slobodno kao druge milodare koje posjeduje u našem kraljevstvu – budući da nitko drugi nema pravo na tu zemlju – dajemo da trajno

² CD III, p. 85, doc. 74.

³ CD III, p.174, doc. 150.

posjeduju." Kralj nastavlja da na toj zemlji ni ban ni ikoji drugi dužnosnik nemaju pravo odsjedati kod naroda bez odobrenja templara, niti smiju narod uznemirivati ubiranjem kakvog nameta.⁴ Iz ove je isprave jasno da su Andrijin križarski pohod templari financirali, brinuli se za njegovu sigurnost na putu i za kraljicu, koja je ostala u zemlji. Za svoje nemale usluge dobili su nemalu nagradu i nadoknadu troškova: zemlju Gacku u zaleđu Senja. U Andrijinoj darovnici opisane su granice te zemlje, a od oznake na terenu spominju se potok Žrnovica (Gernowcze), Vratnik (Wrata), Bajine kamenice, Krasno, "gdje je crkva sv. Jurja i sv. Marka", brdo "Malecenik", "Jeccinize", "Chernize", brdo Plaz, i opet Žrnovica. Županija Gacka (Gatska) ucrtana je na povijesnom zemljovidu Hrvatske⁵ jugoistočno od Senja na kontinentalnoj strani Velebita. Prema opisu Rudolfa Horvata "Gacka ili gatanska župa zaprema u srednjem vijeku cijelo područje rijeke Gacke i njenih pritoka. Ova je župa na sjeverozapadu međašila s Vinodolom kod Žrnovice, na sjeveroistoku s Krbavom kod Ravljana; na zapadu je dopirala do Vratnika, a na jugu do Banje Kamenice".⁶ Iz oskudnih vijesti može se naslutiti da je Gacka bila ustrojena kao templarska jedinica, odnosno da je imala na čelu preceptora. Lampert de Gereka, vjerojatno preceptor Gacke, zastupao je templare uz ostale svjedoke kad su se god. 1243. mirili Senjani i knezovi Babonići.⁷ Godine 1245. magistar templara u Ugarskoj i Hrvatskoj Ivan de Metis ispravio je granicu neke zemlje u Gackoj koju su templari iz Sv. Jurja kod Senja imali s nekim neimenovanim redovnicima.⁸ Uz ovoga svog vrhovnog poglavara bili su nazočni senjski preceptor (poglavar sjedišta) brat Ivan, preceptor Gacke brat Bernard, zatim brat Petar vitez od Bourgogne i drugi svjedoci. Nimalo ne začuđuje da su susjedi u Gackoj dolazili u sukob s templarima. Sačuvan je zapis iz god. 1256. o posjedu Sinac (*Synch*, Sinč) u Gackoj.⁹ Krbavski knezovi Karlo i njegov sin Stojslav, te knezovi Gurbuša i Jakob, sin Dujmov, osporavali su templarima pravo na taj posjed. Vodio se sudski spor, na kojemu je templare zastupao brat Jordan, poglavar (*magister*) za Ugarsku i Hrvatsku, a braća Vernerije i Konrad prisegla su da Sinac (Sinč) pripada templarima. Kralj Bela IV. presudio je 30. ožujka 1256. da je Gacka imovina templara.

Zanimljiva je suradnja senjskih templara s cistercitema iz Topuskog.

⁴ Ovu Andrijinu darovnicu potvrdio je papa Honorije III. god. 1226. (CD III, p. 255, doc. 228).

⁵ N. KLAIĆ, 1954, karta 33.

⁶ R. HORVAT, 1941, 12.

⁷ CD IV, p. 182, doc. 162.

⁸ CD IV, p. 276, doc. 241.

⁹ CD Dodaci I, p. 206, doc. 160.

Godine 1240. magistar templara Rembald de Karump i braća templari, na molbu opata topuskog, dali su cistercitema "jedno mjesto kraj Senja, da sebi sagrade tamo jednu kuću za vlastite stvari i potrebe samostana u kupovanju i prodavanju."¹⁰ Magistar i braća templari, okupljeni na generalnom kapitulu u Glogovnici 12. ožujka 1240., jednoglasno su odlučili udovoljiti toj želji cistercita, ali uz uvjet da cisterciti ubuduće ne smiju ni kupiti ni primiti na dar na području Senja nikakvu drugu kuću, ni vinograde ni bilo kakve zemlje bez dopuštenja templara. Templari su se bojali konkurencije u trgovini, pa su zato rekli: "Neka ništa u toj kući ne prodaju ni ne kupuju ili odanle nekamo izvoze, od čega ne bi u potpunosti namirili pravo templara, osim vlastitih stvari samostana topuskog koje služe za vlastitu uporabu opata i samostana. Ako se to dogodi ili samo pokuša učiniti, bit će lišeni i tla i zgrade na njemu, kako je rečeno. Slobodno im je stvari za potrebe opata i samostana kupovati i prodavati, spremati i odanle odvoziti slobodno i mirno po njihovoj volji... Ako se pak dogodi da templari sagrade u Senju skladište (tržnicu – fondik) u kojem će se prodavati i kupovati sva roba, opat i samostan bit će dužni prodavati i kupovati u tom fondiku, a ne u vlastitoj kući, ali slobodno i bez ikakva poreza, kao i u svojoj kući. Doznaje se iz teksta ove isprave da su templari imali velike trgovačke planove i ambicije, a za njihovu provedbu Senj kao lučki grad bio je vrlo pogodan. A i cistercitema je bilo stalo imati trgovinu u senjskoj luci. Ovaj spis daje uvid u djelatnost templara na neckvenom i neratničkom polju, već izrazito gospodarskom. Prema mišljenju povjesničarke Nade Klaić¹¹ Senj nije kao teritorij pripadao templarima, već su oni od kralja Bele III. dobili u senjskoj općini samo neka prava, i to vrlo ograničena. Da su templari u Senju imali zemljišni prostor i njime raspolagali, doznaje se po upravo navedenoj odluci generalnog kapitula templara održanog u Glogovnici 12. ožujka 1240.

Na temelju svega nekoliko sačuvanih imena senjskih templara i njihovih titula, odnosno funkcija, nije jasno je li u Senju od samog dolaska templara bilo sjedište preceptorata poput onih u Vrani, Gori i drugdje. Terin (*Terrinus frater Templariorum*), prvi senjski templar kojemu je ime zabilježio rapski notar god. 1205.,¹² nosio je naslov *Segniensium dominator* (gospodar Senjana), što sigurno nije bila njegova funkcija unutar Reda, već u odnosu prema građanima Senja. Iz godine 1234. sačuvano je drugo ime senjskih templara: "brat Radoslav Reda Hrama u Senju", očigledno domaći sin, jer uz ime stoji nadimak ili prezime "koji se zove Pristić".¹³ Neki "prior Oprak", spomenut god. 1240.,¹⁴

¹⁰ CD IV, p. 109, doc. 101.

¹¹ N. KLAJĆ, 1971, 116.

¹² CD III, p. 48 doc. 444; CD Dodaci I, p. 62, doc. 22.

¹³ CD III, p. 420, doc. 365.

najvjerojatnije uopće nije bio templar, jer u tom Redu u pravilu nije poznata titula ni služba prorora.

Nakon provale Tatara javljaju se preceptor: je li to slučaj ili dokaz novog ustroja templara u Senju, može se samo nagađati. Godine 1245. brat Ivan bio je senjski preceptor, a brat Bernard preceptor Gacke,¹⁵ iako su očito Senj i Gacka sačinjavali jedan preceptorat. Uz njih je bio brat Petar, vitez iz Borogne, što je već spomenuto. Godine 1248. brat Jordan, kasnije magistar za Ugarsku i Hrvatsku, označen je kao peceptor Vrane i Senja, dvaju primorskih lučkih preceptorata. To je rijedak slučaj u templara da jedan preceptor upravlja s dva preceptorata. Poznata su po imenu još dva templara, prije spomenuta braća Vernerije i Konrad, za koje se može samo pretpostaviti da su bili u Senju, budući da su svjedočili u susjednoj Gackoj.

U vezi sa senjskim templarima rješavao se godine 1248. dugotrajan spor gotovo međunarodnog značaja:¹⁶ u Veneciji je sklopljena nagodba između mletačkog dužda i izaslanika velikog magistra (vrhovnog poglavara) templara Guilielma de Sonac, koji je stolovao na otoku Rodosu. Nagodbi su bili uz mletačke dostojanstvenike nazočni Herman de Burgo, preceptor u Kompaniji i Trevisu (Italija), i Jordan, peceptor Vrane i Senja. Spor se vodio jer su mletački, krčki i rapski trgovci, u vrijeme kad je grad Senj bio zauzet i spaljen, pretrpjeli štete od templara u Senju, pa su templari bili dužni platiti veliku odštetu. Dužd u ime Mlečana, Krčana i Rabljana otpušta plaćanje "tih šteta nanesenih trgovcima u gradu Senju, kad je bio zauzet i spaljen u vrijeme brata Rambalda de Carono, magistra Ugarske, godine Gospodnje 1239. u mjesecu prosincu." S druge strane izaslanik velikog magistra, brat Jakob de Turisellis, otpušta duždu i općini Mletak i svim ljudima Krka i Raba sve štete, koje su počinili ljudi Baške braći koja su bježala iz samostana sv. Jurja." To obrazlaže time što su ljudi iz Baške već dali templarima neku odštetu, pa neka njome budu zadovoljni. Svakako se razabire iz teksta ove nagodbe da je Senj bio zauzet i spaljen god. 1239., dakle, prije provale Tatara, i zatim, da su templari iz svoga sjedišta Svetog Jurja, tj. iz Senja, bježali pred Tatarima. 3. svibnja 1248.¹⁷ mletački dužd i izaslanik velikog magistra templara predali su prokuratorima (= starateljima, zastupnicima) crkve sv. Marka u Veneciji dva zapečaćena primjerka gornje nagodbe; i treći primjerak, koji dužd upućuje "knezu i vijećnicima Krka s nalogom pod prisegom, da braći Vojske Hrama, koji su bježali pred Tatarima, i samostanu sv. Jurja štete počinjene im po ljudima Krka

¹⁴ CD IV, p. 110, doc. 101.

¹⁵ CD IV, p. 276, doc. 241.

¹⁶ CD IV, p. 350, doc. 314; Š. LJUBIĆ, *Listine*, I, p. 76, doc. 48.

¹⁷ Š. LJUBIĆ, *Listine*, p. 78, doc. 49.

priznaju i poprave pod uvjetom da, ako od ovogodišnjeg do idućeg blagdana sv. Petra magistar ili njegov nasljednik pošalje vama prokuratorima za našeg dužda i mletačku komunu zapečaćeno pismo Vojske Hrama koje sadrži gornju nagodbu i potvrđuje i obećava je održavati – kako je sadržano u tekstu nagodbe – tada vi prokuratoru jedno od tih pisama morate predati magistru ili njegovu nasljedniku ili izaslaniku. Ako on pismo ne pošalje, kako je rečeno, tada vi prokuratoru rečeno dva pisma morate predati našem duždu. Treba znati da se pismo našeg dužda mora poslati knezu Krka da prizna i popravi braći Hrama i samostanu sv. Jurja štete koje su im nanijeli ljudi Krka." Iako su bile predviđene tolike formalnosti, ipak do izvršenja nije došlo. Zato je 1284. (vjerojatnije 1248.¹⁸) u Veneciji izabran Ivan Quirino da kao izaslanik Mletaka traži od magistra templara 5000 libara 200 mletačkih malih denara za naknadu štete nanosene Mlečanima, Krčanima i Rabljanima u gradu Senju nekad u vrijeme zauzeća i paleža toga grada, što se vidi iz zapečaćenog pisma velikog magistra Guiliema de Sonac, te da o tome izaslanik sklopi nagodbu. Trebalo je, dakle, početi od početka, a svršetak nije poznat.

Senj je kao luka bio za templare svakako veoma važan. Luka je donosila prihod "arboraticum", pristojbu koju su lađe plaćale u luci prema broju jarbola. Zabilježen je jedan slučaj. Godine 1257. doplovili su dubrovački trgovci u senjsku luku.¹⁹ Bila su osmorica s drušinama, a zapisana su i njihova imena: *Dimitrius de Cartaco, Maffeus filius Nicole Dyruzi, Dimigna filius Viti de Barbagne, Zugnus filius de Bruce, Nicola filius Mathei de Bogodaza, Gregorius filius Petri de Leo, Radde de Babal et Pizinigus de Scapuletto*. Imali su brod "banzon" na dva jarbola. "Brod su u luci natovarili drvenom građom, a brat Guilermo iz templarske kuće u Senju zapovjedio je Vukašu da ubere arboratik. Oni nisu htjeli platiti pozivajući se zbog arboratika na gospodina Fridrika, kneza Krka, Modruša i Vinodola i potestata senjskog kao zamjenika gospodina kralja, i na Radoslava i Jakoba, suce grada Senja i senjskog područja, govorili su dubrovački građani i tvrdili pred gospodinom Fridrikom, pred sucima i pred senjskim sudom, da ne moraju plaćati nikakvu pristojbu u senjskoj luci i da ni jedan dalmatinski grad ne treba plaćati lučku pristojbu u drugom gradu Dalmacije. I osim toga su Dubrovčani rekli da, ako su neki građani njihova grada ikad platili pristojbu u luci Senja, da im je ta pristojba bila uzeta silom i bez razloga. Makar se protivio odluci, Dubrovčani moraju plaćati arboratik – brat Guilermo izricao je propis pred gospodinom Fridrikom, zamjenikom gospodina kralja, i pred sucima i sudom senjskim, prema kojem su Dubrovčani morali

¹⁸ Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, doc. 68, p. 42; I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, u *Radu*, knj. 81.

¹⁹ *CD V*, p. 66, doc. 586.

plaćati i uvijek su plaćali u senjskoj luci, te da treba kao svjedoka dovesti Dešu, sina pok. Mirjeska, koji je nekad bio templarski ubirač pristojba, rekavši da je Deša uvijek u svoje vrijeme primao arboratik od Dubrovčana. Kad je (Deša) bio doveden da svjedoči, izjavio je pred gospodinom Fridrikom i svima: Istina je, da smo ubirali arboratik po nalogu preceptora. A Dubrovčani su uvijek jadikovali i branili se od tog arboratika. Na to su gospodin Fridrik i suci grada Senja zdušno ispitujući starije i dobre ljude grada Senja, koji su prisegom bili dužni raditi za dobrobit grada Senja, istražili ono što su samo javno rekli: da Dubrovčani nisu morali plaćati arboratik u luci Senja. I osim toga rekli su starci da je neki preceptor templara svojedobno primio od Dubrovčana jedan konop mjesto arboratika, a onda su senjski građani, koji su tome prisustvovali, oduzeli taj konop preceptoru i dali ga Dubrovčanima. Dogodilo se to i posvjedočeno je u gradu Senju na molu u luci, i mnogi su to vidjeli i čuli." prema tome, Dubrovčani nisu bili dužni plaćati lučku pristojbu u templarskoj luci Senju.

Dani, odnosno godine u Senju templarima su bile odbrojene. Već su, navodno, godine 1260. krčki knezovi dobili od kralja Bele IV. Senj, gdje su i prije imali visoke položaje i velik utjecaj.²⁰ Razumljivo je da gubitak tako važne luke i posjeda templari nisu mogli lako prihvatiti, pa su godine 1269. s Belom IV. postigli sporazum, kojim su u zamjenu za Senj dobili Dubičku županiju.²¹ Međutim, do nagodbe koju spominje kralj Bela IV. obrazlažući svoj čin u uvodu isprave, nije došlo lako, što se doznaje iz isprave pape Grgura X. od 18. rujna 1274.²² Potvrđujući zamjenu između templara i Bele IV. papa navodi sve isprave prethodnih ugarsko-hrvatskih vladara, koje se odnose na Dubicu i Senj s Gackom. U papinu je dokumentu zapisano da se najprije "u kuriji apostolske svetosti vodila parnica (*lis*) o gradu Senju i posjedu ili distriktu Gackoj, što je iziskivalo velike troškove i napor za templare." Zato je brat Franko, "magistar ili preceptor, išao u grad Akko, sjedište velikog magistra i Konventa templara, i razložio kolike štete, visoki troškovi i tegobe prijete Redu produžavanjem ove parnice zbog izdataka i drugih teškoća, i kakva bi korist proizašla iz završetka, nagodbe i prikladna mira. Oni su brata Franka zadužili da postigne nagodbu ili kraj ove parnice, i odredili ga zastupnikom ovlastivši ga da ima slobodnu moć i potpunu ovlast za nagodbu u parnici o gradu Senju i županiji Gackoj i o drugim stvarima i posjedima, i da od toga načina prodaju, s obećanjem i obvezom Reda, kako je točnije sadržano u autentičnom pismu s ovlasti, zapečaćenom olovnim pečatom Hrama." (Slijedi

²⁰ CD V, p. 177, doc. 684.

²¹ CD V, p. 510, doc. 975.

²² THEINER, *Vet. mon. Hung.*, p. 311, doc. 536.

opis pečata). S tom se punomoći brat Franko vratio "u krajeve Ugarske, Slavonije, Dalmacije i Hrvatske" i počeo pregovore s hercegom hrvatskim Belom (sinom kralja Bele IV.). U prijateljskom dogovaranju bilo je predloženo više rješenja, a templarima se činilo najbolje da im kralj prepusti županiju Dubicu. Kralj Vela IV. o tome veli: "Na njih prenosimo županiju Dubicu sa svim pravima, služnostima i pripadnostima, kako je ta županija nama pripadala, poimence s kunovinom i banskom zalazinom i svim prihodima koje smo primali, zadržavajući za nas i za županiju porez Komorske dobiti (*lucrum Camere*), i nijedan ban, nijedan sudac herceškog suda, nijedan župan ne smije suditi ljudima u županiji Dubici ... Dali smo povrh toga 1500 maraka dobrog čistog i zakonitog srebra na uporabu Vitezova Hrama, koje su magistar i braća primili pred preuzvišenim ocem Timotejem, milošću Božjom biskupom zagrebačkim, i kaptolom toga grada, po zapovijedi preuzvišenoga magistra Hrama, da se uporabe za ono što preporučuju korist i potrebe Hrama." Nakon toga su templari odustali bilo od kojih pravnih postupaka na koje bi imali pravo u vezi sa Senjom i Gackom, kao i od svih privilegija i potvrda tih zemalja. Iz ove nagodbe s kraljem vidi se da je uvozno-izvozna luka Senj veoma mnogo vrijedila kad su templari kao naknadu dobili, osim 1500 srebrnika u gotovu novcu, sve prihode i prava na velikom području Dubičke županije. Njoj su u navedenoj ispravi opisane granice. Protezala se od rijeke Une na zapadu, obuhvaćala Kozaru i Potkozarje do Save na sjeveru i do potoka Vojskove na istoku. U vezi sa sporazumom o Dubičkoj županiji treba napomenuti da su templari već prije bili u Dubici i oko nje imali zemlje. To je zabilježeno u dokumentima 1239., 1240. i 1263.²³

U početku je bilo rečeno da su templari 1184. ili 1185. od kralja Bele III. dobili Senj i crkvu sv. Jurja na teritoriju grada, izvan srednjovjekovne gradske jezgre. Često se mislilo da se po njoj zove Jurjevo, selo desetak kilometara južno od Senja jer da se ona tamo nalazila. Pitanjem crkve sv. Jurja temeljito se bavio Josip Frančičković i došao do zaključka da templarsko sjedište s crkvom sv. Jurja nije bilo u Jurjevu, već "u blizini Senja pokraj Nehaja ispod brda Trbušnjaka" u uvali Abatovo.²⁴ Frančičković smatra da su tu poslije templara bili benediktinci (po *opatu* – *abas*, Abatovo), a njegovo je mišljenje prihvatio Ivan Ostojić.²⁵ General Lenković dao je srušiti sve kuće, crkve i samostane izvan zidina grada Senja da ne posluže Turcima. Od građe tih srednjovjekovnih objekata sagrađen je god. 1558. grad Nehaj. Ante Glavičić, dugogodišnji

²³ CD IV, p. 80, doc. 76; CD IV, p. 121, doc. 111; CD V, p. 515, doc. 449.

²⁴ J. FRANČIŠKOVIĆ, 1927, 489-492.

²⁵ I. OSTOJIĆ, 1963, 371, bilj. 3.

ravnatelj Gradskog muzeja u Senju i zaslužan istraživač senjske prošlosti, objavio je da su pri restauraciji Nehaj-grad god. 1964. iskopani unutar Nehaja ostatci predromaničke crkvice.²⁶ Pok. kolega Ante Glavičić uvjeren je da su otkriveni temelji crkve sv. Jurja, koju su templari dobili zajedno sa Senjom, dakle, crkvice starije od godine 1184. Svojem članku priložio je tlocrt Nehaja s ucrtanim tlocrtom crkvice sv. Jurja.

Uvala Abatovo mogla je služiti kao luka templarima, a poslije njih benediktincima po kojima je dobila ime.

Literatura

Codex diplomaticus kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (T. Smičiklas i suradnici, Zagreb, 1904.)

Josip FRANČIŠKOVIĆ, Gdje je bila Opatija sv. Jurja? *Bogoslovska smotra*, XV, Zagreb, 1927.

Ante GLAVIČIĆ, Značajni arheološki nalazi u tvrđavi Nehaj u Senju, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 1, Zagreb, 1965.

Rudolf HORVAT, *Lika i Krbava*, I. dio, Zagreb, 1941.

Nada KLAJČ, Društvena struktura kvarnerske općine u razvijenom srednjem vijeku, *Krčki zbornik*, 2, Krk, 1971.

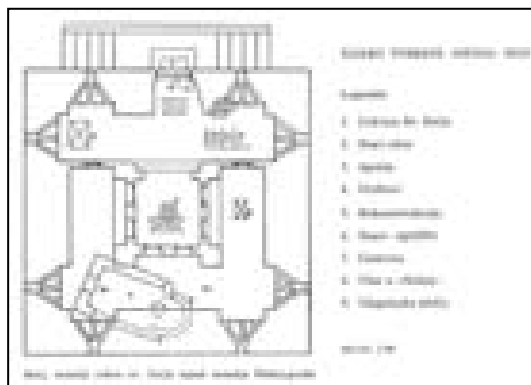
Nada KLAJČ, *Historijski atlas*, Zagreb, 1954.

Ivan OSTOJIĆ, *Benediktinci u Hrvatskoj*, I, Split, 1963.

Sl. 1. Temeljni ostatci ranoromaničke crkve sv. Jurja (?) otkriveni unutar tvrđave Nehaj godine 1964., snimio Srećko Ulrich

²⁶ A. GLAVIČIĆ, 1965, 8-9.

Sl. 2. Tlocrt tvrđave Nehaj s ucrtanim temeljnim ostacima crkve sv. Jurja

TEMPLARS IN SENJ

Summary

The Hungarian-Croatian King Bela III gave the town of Senj and the Church of Saint George outside the town to the Templars in 1184. Pope Lucius III confirmed this donation from the king. King André II also gave them the large district of Gacka in 1219. In the town of Senj they had the headquarters of their *Precept*. In the documents could be found the names of more Senj precepts, which were members of their order. Some of them were Croatian names (Radoslav, in 1234). The Cistercian Abbot from Topusko asked for their permission to build a shop, which at the Templars assembly in Glogovnica in 1240 permitted but with trade restrictions. In the port of Senj, the Templars were very active traders, which caused conflict with the Dubrovnik shipping traders.

When King Bela IV gave the town of Senj to the Dukes of Krk, he made a deal with the Templars giving them the government of Dubica County in 1269. Any remains from the Templars period in the town of Senj has disappeared, but the foundations of their church to Saint George were found near to the tower of Nehaj.

DIE TEMPLER IN SENJ

Zusammenfassung

Die Templer bekamen 1184 von dem ungarisch-kroatischen König Bela Bela III. die Stadt Senj und die Kirche des hl. Juraj/Georg außerhalb der Stadt. Die königliche Schenkungsurkunde bestätigte Papst Lucius III: Im Hinterland von Senj bekamen sie die große Gespanschaft Gacka. Senj war Sitz des Templer-Praeceptorates und deswegen werden in den Dokumenten einige Praeceptoren und Mitglieder des Ordens erwähnt. Darunter kann man einige kroatische Namen finden (Radoslav 1234). Der Zisterzienserische Abbat aus Topusko bat sie Genehmigung dort ein Handelshaus zu errichten, und das erlaubte der in Glogovnica abgehaltene Kapitol der Templer 1240, aber mit Einschränkung ihres Handels. Im Senjer Hafen teilten die Templer im lebendigen Handel mit, und darum gerieten sie in Konflikte mit den Schiffern aus Dubrovnik.

Als der König Bela III. den Krks Fürsten die Stadt Senj zuteilte, verabredete er die Verwaltung der Gespanschaft Dubice gegen Geldentgelt den Templern abzutreten.

Materielle Spuren der Templer sind in Senj verschwunden, aber in der Nähe der Festung Nehaj wurden Spuren ihrer Kirche des hl. Juraj/Georg entdeckt.